

RUDZĀTU PAGASTS

TAGAD ledzīvotāji — 1070.
Platība: 12 487 ha, no tās lauksaimniecībā izmantojamā zeme — 6867 ha.

Uzņēmējdarbība: pagastā ir seši veikali, kokapstrādes darbnīca, 2 gateri, autoremonta darbnīca, 2 pašvaldības uzņēmumi — Rudzātu lauksaimniecības serviss un aptieka, 290 zemnieku saimniecības, 240 piemājas saimniecības.

Kultūra un izglītība: 2 bibliotēkas, kurās ir 285 lasītāji, Rudzātu vidusskola, Rudzātu speciālā internātskola.

Pagasta budžets: 1996. gadā plānotie ieņēmumi — Ls 62 114, izdevumi — Ls 62 114 (no tiem Ls 32 897 paredzāti izglītībai).

Satiksmes: maršruta autobuss no Livāniem un Preiļiem, maršruta autobuss Preiļi—Varakļāni.

Pagastā darbojas sakaru nodaļa un feldšeru un vecmāšu punkts.

Pagastā ir Romas katoļu baznīca, draudze, kuras priesteris ir P. Onckulis.

6. Saeimas vēlēšanu rezultāti:

"Latvijas ceļš" — 156
 TK "Latvijai" — 152
 DP "Saimnieks" — 79
 Vienības partija — 54
 LZS, KDP, LDP — 40

AGRĀK

1939. g. izdotajā "Latviešu konversācijas vārdnīcā" XVIII sējumā par pagastu atrodama šādas ziņas:

ledzīvotāji: 3306.
Zemes platība: 14 106,72 ha, 457 vecsaimniecības ar 8629 ha, 150 jaunsaimniecības ar 2750 ha, 47 sīksaimniecības ar 238 ha.

Budžets 1938./39. gadā — Ls 47 105.
Izdevumos: administr. — Ls 13 000, izglītībai — Ls 5984, sociālajai apgādībai — Ls 2210, veselības aizsardzībai — Ls 5939.
Ieņēmumos: nekustamas mantas nod. — Ls 25 920, pašvaldības nod. — Ls 19 890. P-a īpašumi: 10,92 ha liels zemes gabals, uz kura p-a nams, 2 dzīvojamās ēkas, doktorāts un 3 saimniecības ēkas.

Rūpniecības uzņēmumi: i. un O. Lapo motora dzirnavas un koku zāģētava.

Biedrības: R. krājizdevu s-ba, R. piensaimnieku sabiedrība, R. p-a lauksaimniecības b-ba, R. savstarpējās apdrošināšanas biedrība.

Rudzātu pagasts, kura garīguma centrs — baznīca un skola

Viss rakstītais iegūlis plauktos un reāli uz priekšu nevirzās, — tā spriež Evalds Vaivods.

Trīsdesmit pagasta iedzīvotāji ir bezdarbnieki. Taču pagasta vecākais teic: — *Situācija ir divējāda — ir bezdarbs, un tajā pašā laikā nav iespēju izvēlēties kārtīgu strādnieku. Protams, reālu darbu piedāvājumu ir visai maz. Negribu būt pārāk kategorisks, taču tas cilvēks, kurš grib atrast darbu, to arī atrod. Daudzus strādātgribētājus neinteresē vis samaksa, bet gan grādigā pudeles tilpums.*

Šogad plānotais pagasta budžets ieņēmumos ir 62 114 latu, tikpat daudz arī izdevumos. Jāteic, ka 50% no pagasta budžeta ieņēmumiem veido mērķdotācijas no pašvaldību līdzināšanas fonda. Savukārt 32 897 latu no pagasta budžeta tiek atvēlēti izglītībai — Rudzātu vidusskolai. Šosezon pat pagasts skolai uzbūvējis jaunu, ekonomisku apkures katlu par 12 000 latu.

— *Ir dzirdēts, ka citos Latvijas pagastos bērni neapmeklē skolu. Rudzātos visi skolas vecumu sasniegušie bērni ir Rudzātu vidusskolas skolēni. Pagasta tālāko nostūru iedzīvotāji bērnu uz skolu ved paši. 3—4 kilometrus garo ceļu uz skolu ik dienu ar kājām, — stāsta Evalds Vaivods.*

Rudzātu vidusskola ir ne tikai mācību iestāde, bet arī kultūras centrs. Pagastā nav sava kultūras nama, tādēļ lielākās pagastlaužu ballēšanās un saietu notiek vidusskolas telpās.

Rudzātos tāpat kā visā Latgalē ir senas katoļticības tradīcijas. Skola rudzātiešiem ir izglītības

un kultūras centrs; Romas katoļu baznīca — garīguma centrs.

— *Nenoliedzami, priesteris P. Onckulis Rudzātu iedzīvotājiem ir autoritāte, — atzīst pagasta vecākais, — viņa teiktais veido ļaužu sabiedrisko domu.*

Bieži viesi pagastā ir "Latvijas ceļa" pārstāvji. Ar satiksmes ministra V. Krištopana gādību vidusskolai sarūpēts kompjuters. Bet, kad tuvojas pirmsvēlēšanu laiks, partiju vīri atceras, ka Latvijas kartē ir tāda apdzīvota vieta Rudzāti, kravā ceļa somās solījumus un brauc. Pirms 6. Saeimas vēlēšanām Zemnieku savienība pagastā gribēja izveidot partijas nodaļu. Taču lielum lielais Rudzātu vēlēšanu skaits savas balsis atdeva "Latvijas ceļam" un TK "Latvijai".

Šobrīd pagasts dzīvo pašvaldību teritoriālās reformas gaidās. Vēsturiski Rudzātu pagasta teritorija bija lielāka, arī nākotnē, iespējams, to paplašinās, pievienojot pa kādam pleķītim no apkārtnējiem pagastiem. Pagasta priekšsēdētājs teic: — *Pagasta teritorijā nav liels iedzīvotāju blīvums, tādējādi pievienošanas gadījumā neproporcionāli pieaugs platība. Bažas rada arī rajona padomes iespējamā likvidācija. Kas tad sadzirdēs pagastu balsis?*

"Lauku Avīzes" izdevumi Rudzātos ir cieņā

Rudzātu pasta nodaļa ir vienīgā Preiļu rajonā, kura strādā bez zaudējumiem. Pasta nodaļā strādā vadītāja un piecas pastnieces. Nodaļas vadītāja Anna Sovāne stāsta, ka sakaru nodaļas darbinieces vēl arvien dzerot kafiju no "Lauku Avīzes" dāvētā kafijas vāriņtāja. Sakaru nodaļa Rudzātos ir tā vieta, kur ļaudis nāk iegādāties grāmatas un, protams, abonēt preses izdevumus. "Lauku Avīzi" šobrīd abonē 190 ģimenes, bet "Praktisko Latvieti" — 30 ģimenes. Sešdesmit pagasta iedzīvotāji "Lauku Avīzi" jau pasūtījuši 1997. gadam.



"LA" izdotā "Tomātu Avīze" Rudzātu pasta nodaļā bijusi uz izķeršanu. Tikpat labi rudzātiešiem pie sirds gājusi arī "LA" gadagrāmata 1997. gadam. Pagasta ļaudis taujājot arī pēc tādas "LA" izdotas avīzes, kurā būtu lasāms par rācēnu, gurķu un dažādu puķu audzēšanas lietām.

Zināšanas — dzīvē pats galvenais

Tā apgalvo Rudzātu pagasta Staņislavovas iedzīvotāja Helēna Pastare, kas ik mēnesi, saņemot pensiju, 20 latus atvēl preses izdevumu abonēšanai. Lai saskaitītu tās avīzes un žurnālus, ko pasūta Helēnas tan-

te, pietrūkst pat abu roku pirkstu. H. Pastare stāsta: — *Brālim ir trīs bērni. Nekādi citādi finansiāli es viņus nevaru atbalstīt, tāpēc pasūtu preses izdevumus, lai lasa un smēlas gudrības. "Lauku Avīzi" pasūtu no tās iznākšanas sākuma katru mēnesi. Laikrakstā mani saista pavārietas, medicīnas padomi, kultūras un sadzīves lappuse. Savukārt puīšus — politika un sports. "Praktisko Latvieti" pasūtu uz vairākiem mēnešiem. Reizēm iztiekam pat bez maiņas, pārtiekam no dārzeniem un piena. Taču atteikties no preses izdevumiem — nekad! Dzīvi bez tiem es nevaru iedomāties.*

L. Kozlovska

Teritorijas ziņā Rudzāti Preiļu rajonā ierindojas piektajā vietā, taču ar lielu iedzīvotāju blīvumu pagasts nevar lepoties.

Kopš paju sabiedrības likvidācijas Rudzātos trūkst vietu, kur strādāt. Lielākais vairums cilvēku dzīvo no rokas mutē — 240 ģimenes strādā piemājas saimniecībās, bet 290 ģimenes izveidojušas zemnieku saimniecības. Rudzātu zemnieki galveno-

kārt nodarbojas ar piena ražošanu un slaukumu pārdod akciju sabiedrībai "Preiļu siers".

Rudzātu pagasta padomes priekšsēdētājs Evalds Vaivods uzskata, ka uzņēmējdarbību bremsē pagasta neizdevīgais ģeogrāfiskais stāvoklis un visai lieli attālumi līdz centram.

— *Par Latgales attīstību augstās aprindās runāts daudz, rakstītas Latgales attīstības programmas. Bet kur gan tās ir?*

Jūs satrauc pašreiz notiekošais laukos, tāpēc vēlaties aprunāties ar zemkopības ministru **ROBERTU DILBU?**

Jūs gribat satikt Saeimas deputātus **ANNU SEILI** un **ĀDOLFU LOČMELI?** Jūs tūlīt nepieciešams saņemt izsmelošas atbildes no Valsts zemes dienesta ģenerāldirektora **GUNTA GRŪBES**, juristes mantošanas un zemes reformas jautājumos **DAGNIJAS ZICĀNES**, juristes darba likumdošanas un politiski represēto tiesību aizsardzības jautājumos **RITAS DINDUNES**, Labklājības ministrijas pensiju lietu speciālista **DZEMA SŪNGAIĻA**, psiholoģes **GINTAS TEIVĀNES** un Hipotēku un zemes bankas kredītresursu un aizdevumu departamenta direktora **JURA LUJĀNA?**

Jūs interesē kopīga lauksaimnieku biedrības dibināšana, tāpēc noteikti gribat tikties ar "Lauku Avīzes" galveno redaktoru **VOLDEMĀRU KRUSTIŅU?**

Tādu izdevību jums dod tikai šī «**Lauku Avīzes**» diena

Rudzātos

29. novembrī no plkst. 12 līdz 14 vidusskolas telpās ikviens no ministriem, deputātiem un speciālistiem jūs uzklausi individuāli.

- ◆ Plkst. 14 kopējā tikšanās, diskusijas un pārrunas vidusskolas zālē ar visiem "Lauku Avīzes" dienas dalībniekiem un Saeimas priekšsēdētāju **ALFRĒDU CEPĀNI**.
- ◆ Grāmatu apgāds "Preses nams" tirgos jaunākās grāmatas.
- ◆ Varēsiet iegādāties "Lauku Avīzes" jauno sienas kalendāru, "Gadagrāmatu-97" un citus mūsu izdevumus.

Zemes un sirds rūpes

Uz prāvesta **Pētera Onckuļa** rakstāmgalda atšķirta kaimiņpagasta Vanagu draudzes baznīcas grāmata "Liber de status animarum", kurā reģistrēti nozīmīgākie notikumi draudzes locekļu dzīvē: dzimšana, laulības un aiziešana viņšaulē. Tagad, kad cilvēkiem ar dokumentiem jāpierāda likumīgās tiesības uz zemi, kas mantota no vecākiem, vajadzīgas daudzas un dažādas izziņas. Labi, ka Vanagu draudzes baznīcas grāmatā ir ieraksti arī par trīsdesmitajos un četrdesmitajos gados laulātiem un dzimušiem, un priesteris var cilvēkiem šīs izziņas izrakstīt. Bet Rudzātu draudzes baznīcas grāmatas par tiem laikiem nav prāvesta Onckuļa rīcībā. Ko tad? Cilvēkiem dokumenti jāmeklē Rīgas arhīvos. Prāvestam viņi uztic savus bēdu stāstus par amatpersonu attieksmi: ja nevar sadabūt viena radnieka dzimšanas vai miršanas aplieciņu, tad amatpersona ar apmeklētāju vispār nerunā vai arī pasaka: tavu mežu atdošu citam. Par zemes iemērišanu jāmaksā simt latu, bet cilvēkam to nav. Jo "Preiļu siers" parādā par pienu. Parādu solot atdot līdz jaunajam gadam.

Kad jautāju priesterim, kāds Rudzātos bijis šis gads salīdzinājumā ar iepriekšējiem, Pēteris Onckulis teic īsi: nav jūtams, ka ļaudis būtu tikuši uz priekšu.

Tie cilvēki, kas mocīti čekas pagrabos un cietuši lēģeros, kam brīvā Latvijā ir bijusi svētās ideāls, daudz sāpīgāk izjūt visas šodienas neveiksmes un nebūšanas. Pēteris Onckulis saka: arvien atceros, cik daudz taisnības ir tajās domās, ko lēģeri teica gudri vīri:

"Ko zin' tā sirds no līdzjūtības,
 Kas spēš lūzusi vēl nav;
 Ko saprot tāds no mīlestības,
 Kas tālu Krusta ceļam stāv".

D. Kokareviča



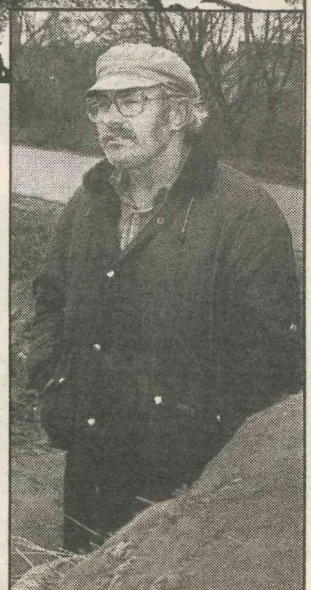
Rudzātu centrā pie mašīnas, kas atvedusi "Vidzemes tekstila" dzijas, rakstainas segas, aizkarus un adījumus, sastājusies neliela rinda. Rēķins tāds: nemazgātas vilnas kilogramu uzpērķ par 55 santīmiem, mazgātas vilnas kilogramu — par Ls 1,25. Dziju pārdot par Ls 3,50 kilogramā. "Vidzemes tekstila" preču realizētāja Rita Mūrniece saka, ka uz tik labu tirgošanos Rudzātos pat necerējusi, jo vilānieši taču te regulāri braucot uzpērķ vilnu un pārdot savus ražojumus.

Helēna Pastare izvēlas dziju, ko adīt cimdus un zeķes brāļabērniem. Alberts Vaivods no "Būmaņiem" atvedis vairākus maisus ar vilnu un priecīgs, ka var pārdot tos par naudu, nevis ņemt pretī dziju.

Rudzātu speciālās internātskolas direktora vietniece Lūcija Kudiņa stāv pašās rindās beigās, jo viņa vēlas pārdot visvairāk vilnas — 50 kilogramus. Internātskolā ir 76 bērni, no kuriem lielākā daļa — bārenīši. Viņi paši kopj aitas un paši adīs sev cimdus un zeķes. Arī zēni darbmācības stundās iemācās adīt tik skaistas smalkas zeķes mežģīņrakstā, ka viņu rokdarbus var rādīt katēš.



Lūcija Kudiņa.



Alberts Vaivods.

A.Jermaka foto